

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8
2. เพื่อเปรียบเทียบการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทย
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8 ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา และ
ประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรมัธยมศึกษา การยอมรับ
นวัตกรรม และนวัตกรรมการเรียนการสอนจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศ จากนั้นก็ได้สร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด นำแบบสอบถาม
ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ช่วยพิจารณาความตรงตามเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะ
และตรวจแก้สำนวนภาษา เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ
ครูภาษาไทย จำนวน 10 คน เพื่อนำผลจากการทดลองใช้มาปรับปรุง แล้วนำแบบ
สอบถามไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับครูภาษาไทย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง
แบบสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง
 $= 0.72$ หลังจากนั้นจึงส่งแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร คือครูภาษาไทย
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8 จำนวน 230 คน ได้แบบ
สอบถามกลับคืนมา 222 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.52

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามจำนวน 222 ชุด มาวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติคือ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชากรวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ส่วนตอนที่ 2 การยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเปรียบเทียบการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทย จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนภาษาไทย โดยใช้ค่าที (t-test) ทดสอบความมีนัยสำคัญ นำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8 จำนวน 222 คน เป็นหญิง 172 คน ชาย 50 คน พบว่า

1. ครูภาษาไทยมีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภท การสอนแบบทักษะสัมพันธ์ และการสอนแบบศูนย์การเรียน อยู่ในระดับขั้นทดลองใช้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 และ 3.70 ตามลำดับ ส่วนนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีการยอมรับอยู่ในระดับขั้นสนใจ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 1.60 คือ ระบบโรงเรียนไม่แบ่งชั้น

2. ผลการเปรียบเทียบการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทย จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนวิชาภาษาไทย สรุปได้ดังนี้

ก. ครูภาษาไทยหญิงและครูภาษาไทยชายมีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภท การสอนเป็นรายบุคคล การสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน และการสอนโดยให้นักเรียนที่เรียนดีช่วยสอนนักเรียนที่เรียนช้า โดยค่าเฉลี่ยของการยอมรับ

นวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทที่แตกต่างกันของครูภาษาไทยชายมากกว่าค่าเฉลี่ยของการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยหญิง นอกจากนั้นทั้งสองเพศมีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ข. ครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

ค. ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อย และครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์มาก มีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภท การสอนเป็นคณะ และระบบโรงเรียนไม่แบ่งชั้น และแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภท การสอนเป็นรายบุคคล และการสอนแบบจุดภาค โดยค่าเฉลี่ยของการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์มากกว่าค่าเฉลี่ยของการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อย นอกจากนั้น ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อย และครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์มาก มีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ครูภาษาไทยมีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ และการสอนแบบศูนย์การเรียนอยู่ในระดับขั้นทดลองใช้ อาจพิจารณาได้ดังต่อไปนี้คือ

นวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทการสอนแบบทักษะสัมพันธ์นั้น การที่พบว่าครูภาษาไทยมีการยอมรับอยู่ในระดับขั้นทดลองใช้ อาจเป็นเพราะว่า ในการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น ครูภาษาไทยต้องสอนให้สัมพันธ์ทักษะกัน เพราะตามธรรมชาติทักษะทางภาษานั้นสัมพันธ์กันเองอยู่แล้ว นอกจากนั้นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ก็เน้นในเรื่องทักษะสัมพันธ์ หนังสือเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็เป็นหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ที่มุ่งให้นักเรียนได้ประสบการณ์ที่ประสานสัมพันธ์กันทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีวรรณคดีเป็นแกนกลางสำหรับ

เสริมทักษะต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุจริต เพียรชอบ และส่ายใจ อินทรมพรรย (2523: 71) ที่ว่า ทักษะทางภาษานั้นสัมพันธ์กันเองอยู่แล้วตามธรรมชาติ เพราะการใช้ภาษาของมนุษย์ในชีวิตประจำวันต้องมีการรับสารและส่งสารอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้น กรมวิชาการยังได้มีการประชุมอบรมให้ครูภาษาไทยมีความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนและการสอนแบบทักษะสัมพันธ์อีกด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทยจะต้องจัดการเรียนการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ ทำให้ครูภาษาไทยมีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทนี้อยู่ในระดับชั้นทดลองใช้

ส่วนนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทการสอนแบบศูนย์การเรียนนั้น สำนักงานศึกษาธิการเขต 8 จังหวัดเชียงใหม่ ได้พัฒนาชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนในรายวิชาภาษาไทย และพิมพ์เผยแพร่ โดยมีโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 จำนวน 37 โรงเรียน ที่สอนวิชาภาษาไทยโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียน ส่วนเขตการศึกษา 7 มีบางโรงเรียนที่ให้ความสนใจขอชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนมาใช้เพราะเห็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรีวิไล ดอกจันทร์ (2521: 171) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนมากกว่านักเรียนที่เรียนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานศึกษาธิการเขต 8 จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า การใช้วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไปในด้านกล้าแสดงออก มีเหตุผล เป็นนักวิจารณ์ที่ดี และเกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ (กองวิจัยทางการศึกษา 2523: 138) จึงทำให้นวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทนี้ได้รับการยอมรับจากครูภาษาไทยอยู่ในระดับชั้นทดลองใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากการสอนแบบทักษะสัมพันธ์

นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับการยอมรับอยู่ในระดับชั้นสนใจ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทระบบโรงเรียนไม่แบ่งชั้น ซึ่งในประเทศไทยยังมีโรงเรียนประเภทนี้น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ จึงทำให้ไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของชูชาติ บุญชู (2525: 86) ที่พบว่า การจัดโรงเรียนระบบไม่แบ่งชั้นเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา

ที่มีค่าเฉลี่ยของการยอมรับต่ำสุด เกี่ยวกับเรื่องนี้ Rogers and Shoemaker (1971: 22) ได้กล่าวไว้ว่า นวัตกรรมที่มีความสลับซับซ้อนมาก ยากแก่การเข้าใจ และการนำไปใช้ จะได้รับการยอมรับช้า จึงทำให้ครูภาษาไทยมีการยอมรับนวัตกรรม การเรียนการสอนประเภทระบบโรงเรียนไม่แบ่งชั้นอยู่ในระดับชั้นสนใจ

2. ผลการเปรียบเทียบการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทย จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนภาษาไทย

ก. ครูภาษาไทยหญิง และครูภาษาไทยชาย มีการยอมรับนวัตกรรม การเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียน การสอนประเภทการสอนเป็นรายบุคคล การสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล การสอนโดยใช้ สถานการณ์จำลอง การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน และการ สอนโดยใช้ให้นักเรียนที่เรียนคือช่วยสอนนักเรียนที่เรียนช้า ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของ การวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ และยังพบต่อไปว่า ค่าเฉลี่ยของการยอมรับนวัตกรรม การเรียนการสอนประเภทที่แตกต่างกันของครูภาษาไทยชายยังมากกว่าค่าเฉลี่ยของการ ยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยหญิงอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัย เห็นว่า โดยทั่วไปเพศชายเป็นเพศที่มีความคิดอ่านกว้างขวาง เป็นผู้นำทางความคิด เปิดเผย ขอบเสีียงภัย และศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งตรงกับผลการวิจัย ของ Demos (1978: 7108-A) ที่พบว่า ครูชายมีการเปิดกว้างในด้านความคิด ในการยอมรับนวัตกรรมการศึกษา มากกว่าครูหญิง และทั้งนี้อาจเป็นเพราะนวัตกรรม การเรียนการสอนประเภทที่ครูภาษาไทยหญิงและครูภาษาไทยชายมีการยอมรับแตกต่างกัน นั้น มีลักษณะที่ซับซ้อน มีความยุ่งยากที่จะนำไปใช้ ดังนั้นครูภาษาไทยชายซึ่งชอบ เสีียงภัยมากกว่า จึงมีการยอมรับมากกว่าครูภาษาไทยหญิง

ข. ครูภาษาไทยที่มีวุฒิกศษาค่ากว่าปริญญาตรี และครูภาษาไทย ที่มีวุฒิกศษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภท ต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของ การวิจัยข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับการวิจัยของ น้อมศรี แดงหาญ (2521: 83) ที่พบว่า วุฒิและชั้นที่สอนไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา ของครู สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวรรณา เอี่ยมสุขวัฒน์ (2521: 53) ที่พบว่า

ครูผู้ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีกับครูผู้ปริญญาตรีขึ้นไป มีการยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาในค่านหลักสูตรและการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ชูชาติ บุญชู (2524: 92) ที่พบว่า การยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาของครูที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไปกับครูที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีไม่แตกต่างกัน เกี่ยวกับเรื่องนี้ในตอนแรกผู้วิจัยมีความเห็นว่า ครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปน่าจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความคิดที่จะยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนได้ดีกว่า เพราะการได้ศึกษามากย่อมทำให้มีความรู้ มีความสนใจ มองเห็นปัญหาของการเรียนการสอน และน่าที่จะกล้านำนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนมากกว่าครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี แต่อย่างไรก็ดี อาจเป็นไปได้ว่าสาเหตุที่ครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน เพราะในหลักสูตร หนังสือเรียน คู่มือครู ได้กำหนดแนวทางในการสอนไว้อย่างชัดเจนว่า การสอนแบบทักษะสัมพันธ์จะต้องทำอย่างไร ตลอดจนการอบรมครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในการใช้แบบเรียนแต่ละเล่มเป็นไปในแนวเดียวกันทั่วประเทศ จึงทำให้ครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ค. ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อย และครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์มาก มีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภท การสอนเป็นคณะ และระบบโรงเรียนไม่แบ่งชั้น และแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 เกี่ยวกับนวัตกรรมการเรียนการสอนประเภท การสอนเป็นรายบุคคล และการสอนแบบจุดภาค ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาไชน้อยคือ 1-5 ปีนั้น น่าจะมีการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนมากกว่าครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาไชน้อยคือตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป เพราะครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อยย่อมพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ดีกว่า เพราะเพิ่งเริ่มต้นทำงานย่อมมีความกระตือรือร้นและต้องการแสวงหานวัตกรรมเพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ จากงานวิจัยของ

Burford (1980: 922-A) ได้พบว่า ครูที่เริ่มสอนใหม่ ๆ จะมีความสนใจสูงกว่า และมากกว่าครูซึ่งมีประสบการณ์ในการสอนมามาก ในการสนับสนุนการใช้วัตรกรรม และยังคงคล่องกับงานวิจัยของเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2521: 8) ที่พบว่า บุคคลที่จะเป็นอุปสรรคที่สุดในการนำวัตรกรรมมาใช้ในโรงเรียนคือครูที่รับราชการมานาน เพราะครูที่สอนมานานมักจะยึดมั่น เปลี่ยนแปลงหรือยอมรับวัตรกรรมได้ยาก และบางครั้งจะต่อต้านการเปลี่ยนแปลง แต่ในการวิจัยครั้งนี้ได้พบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยของการยอมรับวัตรกรรม การเรียนการสอนประเภทที่แตกต่างกันของครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์มากกว่าค่าเฉลี่ยของการยอมรับวัตรกรรม การเรียนการสอนของครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อยอีกด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่กลับกัน จึงอาจเป็นไปได้ว่าครูภาษาไทยแม้จะสอนมานานก็ยังใจกว้างยินดีที่จะยอมรับวัตรกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน หรืออาจเป็นไปได้อีกทางว่าการจัดแบ่งประเภทครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อย และครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์มากยังไม่เหมาะสมนัก เพราะครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์มากคือผู้ที่สอนภาษาไทยตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป อาจเรียกได้ว่ายังไม่ค่อยมีประสบการณ์มาก น่าจะได้มีการแบ่งครูภาษาไทยออกเป็น 3 ประเภท คือ ครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์น้อย ประสบการณ์ปานกลาง และประสบการณ์มาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะมีการเผยแพร่วัตรกรรม การเรียนการสอนที่รับการยอมรับอยู่ในระดับชั้นทดลองใช้ และระดับชั้นประเมิน คือ การสอนแบบทักษะสัมพันธ์ การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ การแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามวิชาที่เลือกตามความถนัดความสามารถหรือความสนใจของนักเรียน การสอนแบบก้าวหน้าของกานเย่ (Gagné) การสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบบูรณาการ และการสอนโดยให้นักเรียนที่เรียนดีช่วยสอนนักเรียนที่เรียนช้า แก่ครูภาษาไทยเพื่อจะได้ทราบความเปลี่ยนแปลง มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการ ได้ทดลองใช้ จะทำให้เกิดการยอมรับและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทย อาจจัด

ในรูปการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการสัมมนาสั้น ๆ เป็นระยะ ๆ และมีการติดตามผล

2. การจัดครูภาษาไทยเข้ารับการอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการสัมมนาควรจะได้ให้มีการหมุนเวียนกันไปอย่างทั่วถึง

3. ควรจะให้ครูภาษาไทยเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในวัตรกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้เกิดการยอมรับในวัตรกรรมการเรียนการสอนได้ง่ายยิ่งขึ้น

4. ผู้บริหารโรงเรียนควรจะเป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนครูภาษาไทยในการนำวัตรกรรมการเรียนการสอนมาใช้ในโรงเรียน

5. สถาบันผลิตครูต่าง ๆ เช่น คณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ หรือสถาบันฝึกหัดครู ควรจะเป็นผู้นำทางวัตรกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้ที่จบไปเป็นครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตรกรรมการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ และควรจะเน้นภาคปฏิบัติด้วย

6. หอสมุดโรงเรียนควรจะได้สนับสนุนให้ครูภาษาไทยมีความรู้ สนใจ และเกิดการยอมรับในวัตรกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น โดยการจัดหาตำรา เอกสาร และงานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้เพียงพอกับความต้องการและความจำเป็น

7. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะช่วยให้วัตรกรรมการเรียนการสอนได้รับการยอมรับเร็วขึ้นหรือช้าลง เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของโรงเรียน และคุณลักษณะของวัตรกรรม 5 ประการ คือ ความได้เปรียบเชิงเทียบ ความเข้ากันได้ ความสลบซับซ้อน ความสามารถนำไปทดลองใช้ และความสามารถสังเกตได้

8. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับในวัตรกรรมการเรียนการสอนในเขตการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบกัน และควรเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรให้กระจายไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งระดับจังหวัด และอำเภอ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น